

Dr Georg Röss: DIE ENTSCHEIDUNGSBEFUGNIS IN DER VERWALTUNGS-GERICHTSBARKEIT. *Eine rechtsvergleichende Studie zum österreichischen und deutschen Recht.* Springer-Verlag, Wien-New-York, 1968, XII+282 s.

Институт за државно и управно право Универзитета у Бечу, чији је директор професор dr Günther Winkler, већ је објавио, у издању познате издавачке куће Спрингер-Ферлаг, читаву збирку монографија у којима се расправљају проблеми савременог државног и управног права.

У овој књизи др Георг Рес дао је монографију у којој је упоређивао управно судство у аустријском и немачком праву. Његова излагања нису од користи само за упоредно проучавање управног судства у овим земљама већ и стога што после исцрпне анализе позитивног права писац на нов начин теоријски ослабљае основ управног судства.

Познато је да постоје углавном два система за решавање управних спорова. По једном систему ове спорове решава суд опште надлежности, а по другом посебни управни судови, који могу бити управни судови опште надлежности и управни судови посебне надлежности јер решавају предмете само из одређене управноправне области. И један и други систем објашњава се углавном као одраз примене начела поделе власти. Међутим, очигледно је да је историјски развој у свакој држави дао и одговарајућа решења која су теоретичари, без обзира на систем који је прихваћен за решавање управног спора, готово увек правдали начелом поделе власти. Г. Рес се не слаже с овим објашњењем и исправно указује да Монтескје у својој теорији о начелу поделе власти није сматрао да и извршна власт мора бити под судском контролом. Сам Монтескје истиче: „Извршна власт већ је по природи својој одређена, па је непотребно ограничавати је; посебно с обзиром на то да извршна власт решава тренутне потребе” (Montesquieu, *De l'esprit des lois*, Garnier, Paris, 1927, т. I, стр. 158). Једину контролу извршне власти Монтескје види у контроли од стране законодавног органа. Стога Г. Рес исправно истиче да Монтескје није имао у виду судску контролу рада управе јер је у судској функцији видео само суђење о кривичним делима и решавање спорова између појединаца (Montesquieu, *op. cit.* стр. 159). С обзиром на то да Монтескје нема у виду сталне судове већ привремене изабране судове чије би се судије бирале само за решавање одређених предмета, Г. Рес исправно указује на речи самог Монтескје који у извесном смислу, сматра да судске функције готово и нема (*en quelque façon nulle* — Montesquieu, *op. cit.* стр. 156, 153). Ово мало података указује такође да је судска контрола рада управе одраз историјског развоја поједине земље која је, свака на свој начин, с обзиром на друштвене услове под утицајем напреднијих друштвених снага, мање или више, подвргавала управу праву на према томе и судској контроли.

Познато је да у судској функцији извесни теоретичари и политичари виде само инструмент политике и идеологије политичке власти. Међутим, по другом гледишту судска функција врши уравнотежавање осталих функција у држави. Писац истиче да се развој односа између законодавне и судске функције, с једне, и управе, с друге стране, одлучно променио у корист судства тако да већ има гледишта која сматрају да „уколико не дође до ренесансе законодавне функције, неизбежан је пут ка судској држави” (стр. 234). Г. Рес се опредељује за гледиште које сматра да је потребно извршну функцију ограничити правом, а не ограничавати право извршном функцијом. Посебно подвлачи да се однос равнотеже појединих функција у Аустрији и Немачкој на тај начин померио, да судска функција према законодавству и управи врши надзорну функцију (стр. 236). Овај се преображај улоге судске функције, излаже Г. Рес, огледа и у увођењу уставног судства што служи уједно као доказ да се неповерење коме је првобитно била изложена само управа, проширило и на законодавство (стр. 234). Писац указује да је у немачком праву судија везан и за закон и за право, а кад је судија ослобођен безаности за закон, одлучује сам судија (стр. 234), тако да та овлашћења „уздижу судију до степена судског

краља над управом и законодавством" (стр. 234). С друге стране, писац даље истиче да судство представља помоћну функцију законодавног органа јер судија преиспитује да ли су органи извршне функције у својој делатности поштовали закон (стр. 237).

Исцрпним излагањем развоја управног судства у Аустрији и Немачкој, као и анализом позитивног права о овој материји у овим земљама, Г. Рес је у целини изложио управно судство у Аустрији и Немачкој. За нас је од посебног интереса управно судство у Немачкој, с обзиром на то да је западна Немачка држава са федералним уређењем, па извесна искуства могу бити драгоцене. Иако у нашој правној литератури већ има упоредног излагања управног спора у другим државама (Академик Иво Крбек, проф. др С. Поповић, др М. Стојановић), књига Г. Реса може бити само од користи за ближе и детаљније упознавање управног судства у Немачкој и Аустрији.

Д. Б. Денковић

Др Миодраг Јовичић, ОМБУДСМАН — ЧУВАР ЗАКОНИТОСТИ И ПРАВА ГРАБАНА, Институт за упоредно право, Београд, 1969, стр. 67.

Студија др Миодрага Јовичића о омбудсману (то је први систематски приказ ове институције на нашем језику) појављује се у тренутку када је ова установа извршила победоносни продор у правне и политичке системе многих земаља, постала предметом бројних књига и чланака, расправа и дискусија. О омбудсману се расправљало и расправља и на симпозијумима и колоквијумима, па таквом и толиком интересу сасвим пристаје пишчева примедба како „у свету данас... влада права „омбудсманија“.

Иначе, установа омбудсмана управо ове године бележи редак јубилеј: сто педесет година свога постојања. Омбудсман се први пут појавио у шведском Уставу од 1809, да би скренуо на себе пажњу тек последњих 10—15 година, када је постао саставни део правних и политичких система многих земаља, почев од Финске (1919), Данске (1953), Норвешке (1952), у овој земљи је уведен војни омбудсман, а десет година касније, 1962. цивилни омбудсман), СР Немачке (у овој земљи постоји само војни омбудсман уведен 1956), Новог Зеланда (1962), Гијане (1966), Велике Британије (1967), Маурицијуса (1967), па до појединих федералних јединица САД и Канаде. Додајмо да су неке земље у фази увођења ове установе, а неке озбиљно разматрају могућност да је уведу.

Оправдано је питати се који су то разлози те ова установа побуђује такво интересовање законодаваца, правних писаца и политиколога многих земаља.

Човечанство је данас суочено са решавањем крупног политичко-правног проблема: како обуздати тако очигледну премоћ егзекутиве, обезбедити законитост у њеном раду, заштитити права грађана од њених захвата и како омогућити успешну контролу и престиж парламента (законодавног тела). Правна и политичка пракса и наука познају већ бројна средства која имају овакву намену (контрола парламента над радом владе, установа министарске одговорности, судска контрола рада управе и нека друга правна и ванправна средства), али су овлашћења управе и даље у експанзији, као